

**FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION** For Freedom.
Western Balkans

LIBEK
libertarijanski klub

DESET GODINA AKADEMIJE LIBERALNE POLITIKE

Autori

Slaviša Tasić
Danica Popović
Nikola Jović
Goran S. Milovanović
Ilija Vojnović
Nataša Filipović
Katarina Brajković

Redakcija

Edita Barać-Savić
Dušan Dinić
Miloš Nikolić

Prirpema

Dina Dizajn

Štampa

Grafipro

Tiraž

100

Datum

Novembar, 2021

Izdavač

Fridrih Nauman fondacija za slobodu
Zapadni Balkan
Bulevar kneza Aleksandra Karađorđevića 13/A8
11000 Beograd
Srbija
Tel.: + 381 11 3066 824
westbalkan@freiheit.org
<https://www.freiheit.org/western-balkans>

 /@FNFWesternBalkans

 /@FNFWestbalkans

YT/FreedomTV Europe

Copyright © 2021 by Friedrich Naumann Foundation for Freedom
Sva prava zadržana

Sadržaj

- 04 **Uvodna reč**
- 05 **Predgovor**
- 06 **Program Akademije liberalne politike**
- 07 **Važnost ekonomskog obrazovanja**
- 08 **Spoj politike i ekonomije**
- 09 **Značaj kursa Javni nastup i prezentacijske veštine**
- 10 **Značaj učenja tehnika istraživanja**
- 11 **Obrazovanje slobodnog čoveka**
- 13 **Značaj proučavanja populizma**
- 15 **Važnost mentorstva na Akademiji**
- 16 **Alumni anketa i izjave alumnista**

Uvodna reč

Krajem 2010. godine, po završetku druge sezone saradnje sa LibeKom, Miloš Nikolić, Đorđe Trikoš, Petar Čekerevac i Milovan Dekić izložili su novu, ali i veoma hrabru ideju – stvaranje Akademije liberalne politike (ALP). Iako je ovaj predlog u prvom trenutku zvučao čak i suviše hrabro, postalo mi je jasno da nije slučajno što sam, još ranije, njih četvoricu prozvao – musketarima. Odlučnost, smelost i originalnost – potkovani velikim znanjem i spremnošću da se raste i usavršava krasili su svu četvoricu i opravdali ovaj nadimak.

Istina, nisu svi sa kojima je Fondacija Friedrich Naumann za Zapadni Balkan tada sarađivala bili od početka srećni, ni zbog naše dotadašnje saradnje, a još manje zbog novih horizonata koji su se otvarali kreiranjem jedne ovakve akademije. O liberalizmu su tada mnogi pričali i čak ga stavljali na svoju zastavu, ali korenite promene društva, a samim tim i samih sebe je retko ko priželjkivao i uz to posedovao lični integritet neophodan za njihovo sprovođenje.

Mi vremešniji smo, ma koliko se rado i kroz vedre priče sećali poslednje faze propadajućeg socijalizma u SFRJ, zapravo makar delom bili zavidni što u ta „mirna i srećna vremena“ nismo imali prilike da osim jednog zvaničnog pogleda na svet upoznamo sve njegove boje, pre svega one iz područja ekonomske i političke misli.

Program ALP-a bio je svake godine dovoljno obiman, da studente otvorenog uma, upravo u pravo vreme – pri kraju njihovog zvaničnog školovanja „uznemiri“ drukčijim znanjima i pogledima na svet i ohrabri ih da svoju radoznalost sačuvaju i kad pređu u rutinu i uokvirenost koje pruža svakodnevnica zaposlenja.

Iako tek u svojim dvadesetim godinama, nekolicina polaznika Akademije već je uspela da dođe do onih mesta u srpskom društvu na kojima počinje preuzimanje odgovornosti za sebe i svoje okruženje. A istinska važnost ALP-a, moći će da se sagleda tek kad mine još koja decenija njegovog rada, i kada snaga i brojnost odgovornih, a slobodnih ljudi počne da preteže i u Srbiji.

Dušan Dinić

Viši projektni menadžer za Srbiju i Hrvatsku
Fondacija Fridrih Nauman za Zapadni Balkan

Predgovor

Kada smo pokretali našu Akademiju liberalne politike želeli smo da napravimo program kakav mi kao studenti nismo imali prilike da pohađamo. Poznavali smo ljude koji bi takođe bili deo toga. Nadali smo se da će ih biti sve više. Svake godine. Zamišljali smo mesto okupljanja najvećih liberala našeg društva. Susret iskusnih profesora, istraživača, autora, novinara, aktivista, publicista sa intelektualno gladnim, ambicioznim i kreativnim studentima. Oazu slobodne misli i podsticajnih planova za budućnost.

Prva Akademija liberalne politike (ALP) počela je u februaru 2012. i trajala je do juna iste godine. Najveća strukturna promena koja se od tada dogodila svakako je bilo uvođenje dvosemestralnog programa od četvrte generacije polaznika 2014. godine. Od tada do danas kroz našu Akademiju prošlo je deset generacija izuzetnih studenata iz čitave Srbije.

ALP je veoma brzo postao mnogo više od uobičajenog obrazovno-istraživačkog programa. Kako smo prilagođavali i unapređivali strukturu, tematske celine i program i sami smo tragali za onim što smo verovali da je poželjna ravnoteža. Sklad između, sa jedne strane, ponude vrhunskog teorijskog znanja, jačanja analitičkih i istraživačkih kapaciteta polaznika, usmeravanja ka širim intelektualnim područjima umetnosti i kulture kao i, sa druge strane, povezivanja, mentorstva, akademskog i karijernog savetovanja odnosno ulaska u svet poslovnih prilika i usavršavanja.

Jubilarnu desetu Akademiju liberalne politike obeležile su neočekivane okolnosti pandemije virusa korone, pa je kompletan program izveden onlajn. Brzina i lakoća kojom su se studenti prilagodili takvom načinu rada, uz zadržavanje visokog nivoa angažovanosti, posvećenosti i usredsređenosti nešto je što je za nas svakako obeležilo ovo izazovno vreme.

Uprkos tim izazovima, ove kao i svake godine pažljivo pratimo reakcije i komentare polaznika. Analiziramo njihove odgovore u evaluacijama i upitnicima, pa u skladu sa tim iznova brusimo program, zadržavajući ono jezgro koje se potvrđuje kao uspešno, korisno i prodorno. Nekima od polaznika najviše prijaju predavanja i prateće rasprave sa glavnog programa. Drugi pak više vole pojedinačne, tematske kurseve tokom kojih stiču neka praktičnija znanja i veštine. Težimo da što bolje upoznamo svačije sklonosti, ambicije i sposobnosti. Sa svakim ispraćajem prethodne i dolaskom nove generacije sjajnih mladih ljudi i mi sami učimo o procesima i pojavama koje se brzo menjaju oko nas.

Polaznicima često naglašavamo širi značaj Libek zajednice. Zajednice koja okuplja alumniste, predavače, mentore, partnere i stručne saradnike. Zajednice koja je mnogima, i posle samog programa Akademije, podrška za dalji akadem-

ski razvoj odnosno poslovno usavršavanje, zapošljavanje i napredovanje.

Na zidu u našem hodniku stoji natpis – slobodni i odgovorni. Od naših samih početaka, Libek kao organizacija istinski veruje da su slobodni i odgovorni pojedinci osnov zdravog, otvorenog i prosperitetnog društva u Srbiji. Akademija liberalne politike sa svojih deset generacija iza sebe svakako može da se ponosi studentima koji su prošli tim hodnikom.

Miloš Nikolić,
predsednik Libeka

Program Akademije liberalne politike

Katarina Brajković - Libek, *menadžerka za komunikaciju*

Sa već deset generacija istaknutih polaznika Akademija liberalne politike predstavlja Libekov najvažniji i najpoznatiji obrazovni program za izuzetne studente svih nivoa.

Pokrenuta 2012. godine, Akademija je do danas postala vodeći vanakademski obrazovni program u regionu na polju proučavanja političke filozofije slobode, ekonomije, principa tržišne privrede i ostalih relevantnih društvenih problema.

Kroz ovih deset godina Akademiju je pohađalo preko 200 izuzetnih studenata od kojih su neki danas među najuspešnijim mladim profesionalcima u svojim oblastima.

Ono što je ključno prilikom organizacije programa jeste održavanje podsticajne ravnoteže između teorijskih koncepata, praktičnih veština i savremenih akademskih i društvenih rasprava. Iz tog razloga na Akademiji je do sada predavalo preko 60 poznatih stručnjaka različitih profila – ugledni domaći i strani profesori, istraživači, društveni aktivisti, preduzetnici, menadžeri i novinari itd.

Najvažniji segment Akademije liberalne politike predstavlja glavni program na kojem sa polaznicima prolazimo kroz svet najvažnijih društvenih rasprava i analiziramo neke od najaktuelnijih globalnih i lokalnih izazova.

Pored glavnog, tu je i istraživački program na kojem pod mentorstvom Libekovih istraživača polaznici Akademije sprovode istraživanja javnog mnjenja o relevantnim društvenim pitanjima i pišu predloge reformskih javnih politika.

Uz to, na kreativnom programu za polaznike organizujemo čitalačke sekcije, projekcije tematskih igranih i dokumen-

tarnih filmova i diskusije o temama kao što su distopija, bioetika, globalni rizici, bezbednost i privatnost.

U sklopu praktičnog kursa Javni nastup i prezentacijske veštine polaznici vežbaju da efektno oblikuju svoje ideje i da ih samouvereno izraze u najrazličitijim profesionalnim i ličnim situacijama, tako da inspirišu i pokrenu na razmišljanje i akciju.

Kroz praktični kurs ekonomskog novinarstva, polaznici se osposobljavaju za pisanje i predstavljanje složenih analitičkih sadržaja učeći iz iskustva velikog broja urednika i novinara štampanih i elektronskih medija.

U okviru kursa Poredak slobode razgovaramo o političkoj filozofiji liberalizma i svim relevantnim kritičkim pristupima koji se bave društvenim, ekonomskim i političkim pitanjima, dok se na kursu o savremenom populizmu Pop Folk upoznajemo se sa glavnim idejama, društvenim pokretima, političkim partijama i populističkim liderima iz Evrope i Amerike.

Akademija liberalne politike pruža polaznicima i mogućnost dodatnog usavršavanja kroz individualni rad sa mentorom iz različitih oblasti privrednog, javnog i medijskog života, zavisno od ličnih i profesionalnih preferencija. Kako bi se našli odgovarajući mentori za naše polaznike, baza mentora se svake godine povećava.

Program je podeljen u dva semestra, a u junu 2021. godine Akademiju liberalne politike uspešno je završila deseta generacija polaznika.

Važnost ekonomskog obrazovanja

Slaviša Tasić, *Ekonomista*

Beograd ima važnu, gotovo tridesetogodišnju tradiciju alternativnog obrazovanja. Krajem 1990-ih i početkom 2000-ih, kada je univerzitetska scena bila mnogo zatvorenija nego danas, alternativne obrazovne institucije poput Beogradske otvorene škole i Alternativne akademske obrazovne mreže imale su nemerljiv značaj u formiranju čitave jedne generacije mladih ljudi. U vreme velike zatvorenosti akademije i društva, a pre nego je internet imao značajniji sadržaj ili uopšte bio dostupan, institucije alternativnog obrazovanja su za mnoge od nas bile jedini način da čujemo nove ideje i naučimo drugačije stvari.

Libekova Akademija liberalne politike danas radi u drugačijim uslovima, ali misija alternativnog obrazovanja ostaje ista. Zvanična akademija, akademske studije i formalna istraživanja su važni; to ne treba posebno dokazivati. Ipak, svaka intelektualna sredina koja želi da raste i napreduje mora negovati i razne vidove vanakadenskog obrazovanja.

Istorijski je ogroman broj novih ideja dolazio van uskih i užo-gljenih akademskih krugova. Bilo da su to nove teorije (poput Ajnštajnovih, koji je u vreme pisanja najvažnijih radova radio u zavodu za patente), praktični izumi inovatora (od parne mašine do mobilne telefonije), impresivni opusi Mizesa i Rotbarda ili manje impresivni Marksa i Engelsa – činjenica je da je nesrazmeran broj idejnih, teorijskih i praktičnih inovatora obitavao van akademskih kula od slonovače.

Postoji razlog za to. Univerzitet vas gura u kalup. Morate poštovati određenu formu. Nemate manevarskog prostora. Ako ste predavač, morate pokriti standardni materijal za taj predmet. Morate predstaviti obe strane debate. Možete imati svoje ideje i glasno razmišljati, ali nije to vaš posao. Posao je da studentima prenesete naučni konsenzus, a za vaše sopstveno mišljenje – i za mišljenje studenata – šta ostane.

Kod alternativnih vidova obrazovanja nije tako. Kada dođete na predavanje u Akademiju liberalne politike, tu ste upravo da biste izašli iz standardnih okvira. Znači da su polaznici Akademije u svom redovnom obrazovanju već pokrili šta se mora pokriti, a od vas traže nešto drugačije. Niste tu da prepričavate poznato, nego da otvarate nove prozore.

To je važno za studente, ali utiče i na predavača. Studenti koje se tu nalaze su već činom prijave na Akademiju sami sebe selektovali. Tu su zato što su zainteresovani, zato što žele da dublje ispituju stvari i da pomeraju granice. Komunikacija je sa njima dvosmerna i predavač se brzo nađe na nepoznatom terenu.

Akademija liberalne politike ima bitnu ekonomsku komponentu koja pokriva sve od osnovnih ekonomskih načela do preispitivanja savremenih događaja. Nemoguće je, uostalom,

učiti o klasičnom liberalizmu, a ne obratiti posebnu pažnju na ekonomske ideje koje su od njega neodvojive.

Štaviše, ekonomsko obrazovanje je posebno jer je u svojoj prirodi klasično-liberalno. Jedinstveno je po tome što se velikim delom svodi na ispravljanje antiliberalnih predrasuda i intuicija. Malo ko dođe na čas fizike sa predubedenjem da gravitacije nema. Studenti biologije obično ne dođu na fakultet sa posebno jakim mišljenjem o fotosintezi. U ekonomiji, međutim, početna intuicija je protiv slobode i tržišta, a pristrasna prema državi. Bilo bi lako kada bi studenti na prvo ekonomsko predavanje došli bez ikakvog znanja. Umesto toga, oni dođu se predubedenjima da privatna svojina koristi samo bogatima, a trgovina uništava privredu.

Ekonomsko obrazovanje može se baviti definicijom platnog bilansa i računanjem kamatnih stopa, ali to se može naći i na Vikipediji. Njegov uspeh se u krajnjoj liniji ogleda u tome koliko je uspelo da uznemiri antiliberalne predrasude i prene-se najvažniju propoziciju Adama Smita – da opštem dobru najbolje vodi slobodna inicijativa ljudi, a ne glomazna država. To je Smitova kontraintuitivna propozicija nevidljive ruke i ona je u osnovi i ekonomije i liberalizma. Ako imate red i zakon, privatna svojina i lični ekonomski interesi vode ka opštem blagostanju u kojem učestvuju svi.

Smitova propozicija se do današnjeg dana slabo razume. Negde više, negde manje, ali u Srbiji nakon socijalizma i još par decenija nasleđenog obrazovanja, svakako nedovoljno. Akademija liberalne politike je u proteklih deset godina mnogo uradila na širenju liberalnih ideja i razumevanju argumentata za politički i ekonomski slobodno društvo. Ali ostaje mu još mnogo posla.

Slaviša Tasić
Ekonomista

Spoj politike i ekonomije

Danica Popović, *Profesorka Ekonomskog fakulteta*

Visoko obrazovanje nikada ne prestaje datumom diplomiranja, uvek se ispostavi da ono tada počinje. Tu odličnu priliku, da obrazuje već obrazovane pravnike, ekonomiste, sociologe, politikologe i druge mlade intelektualce, Libek je iskoristio na pravi način, osnivajući Akademiju liberalne politike u saradnji sa Friedrich Naumann fondacijom.

Predavanja iz ekonomije bila su od posebnog su značaja, jer dotiču sve aspekte našeg života, mnoge ekonomske pravilnosti nisu obuhvaćene korpusom javnog znanja.

Prva velika pravilnost odnosi se na princip opšte ravnoteže, koji ukazuje na to da odlukom vlasti, ili postupkom velikog privrednog subjekta uvek pokreće mehanizam koji sve učesnike pomera iz ravnoteže, dok konačni položaj svih učesnika samo delom biva rezultat sopstvenih akcija: potrebno je da se sve sile ponovo dovedu u ravnotežu. Ovaj princip deluje neprestano i u neekonomistima izaziva masu nedoumica i nezadovoljstava merama ekonomske politike. Na primer, povećanje minimalne nadnice se većini neekonomista čini kao sasvim dobar i plemenit potez vlasti, ali princip opšte ravnoteže ukazuje da će takav potez najpre izazvati – rast nezaposlenosti, a samim tim i pad standarda jednog dela (ranije) zaposleni.

Drugi veliki uzrok nerazumevanja ekonomskih pravilnosti ima mehanizam negativne povratne sprege, koji se javlja pri bilo kakvom potezu države. Ukoliko, recimo, država povećava investicije, svima će se činiti da čini pravu stvar. Međutim, usled rasta novca u privredi i opasnosti od inflacije, centralna banka će biti prinuđena da podigne kamatne stope. A samim tim će privatni investitori ovakvom odlukom države biti znatno pogođeni: troškovi poslovanja se pogoršavaju, a samim tim dolazi do pada budućeg profita. Takav potez države, kao što je povećanje investicija, u ekonomiji je dobilo naziv „istiskivanje“, a radi se o istiskivanju privatnog sektora na račun povećanja državnih investicija.

Veoma veliki broj ekonomskih pojmova, prikaza i tumačenja, takođe je kod laika podložno nedoumicama, te je ovakav kurs za pravnike, sociologe, politikologe i mnoge druge struke veoma dragocen. Visoke stope rasta, na primer, koje se javljaju samo u jednom kratkom period za ekonomiju nemaju preterano mnogo važnosti. Tumačenje brojnih statističkih podataka nekada može postati izvor zablude, te je studentima ovakvo dodatno znanje svakako od velike pomoći.

Ovakve ekonomske teme su, umesto faktografije i nabiranja činjenica, obrađivane su drugačije: cilj je bilo preispitivati ideje, pojmove, iskustva i politike, gde bi svaki učesnik dobio

Danica Popović

Profesorka Ekonomskog fakulteta

šansu da kreira najbolje rešenje, a onda ga i prodiskutuje sa kolegama, ili sa svojim mentorom, u mentorskom programu.

Veliku vrednost ovim časovima Akademije liberalne politike davala je multidisciplinarnost učesnika, što je naravno predstavljalo izazov predavaču da otvori mnoga kontroverzna pitanja koja se neizostavno javljaju u analizi događaja kojima prisustvujemo i u kojima učestvujemo.

Posebno bogatstvo programa Akademije liberalne politike daje činjenica da Akademiju upisuju najbolji studenti. Za deset godina kroz klupe Akademije prošlo je preko 200 najboljih akademaca Beogradskog univerziteta, kojima su u toku dvosemestralne nastave bili nuđeni različiti programi i predavači – profesori, eksperti, novinari, filozofi, i tako im dali obilje akademskih i tehničkih znanja koje na svojim matičnim fakultetima nisu imali prilike da izuče. Posebnu vrednost imali su i praktični kursevi ekonomskog novinarstva, gde su student paralelno savladavali i složene ekonomske teme i način njihovog prezentovanja u medijima.

Iz testova koje su studenti radili, kao iz diskusija i kasnijih nastupa, očigledno je da su studenti u veoma velikom procentu usvojili ponuđeno znanje i da su spremni da ga implemetiraju na najbolji način.

Značaj kursa Javni nastup i prezentacijske veštine

Razgovor sa Reljom Deretom, Koordinatorom kursa

Zašto je za mlade ljude neophodno da uče tehnike javnog nastupa i prezentacijskih veština?

Kada nastupamo, radimo nešto dosta hrabro – stavljamo sebe, svoje misli i ideje pred publiku, suočavamo se sa njihovom procenom, predrasudama, možda i osudama, ne znamo da li ćemo uspeti ili ne... ali kako god da prođe određeni nastup, dragoceno je da se desio.

Mladi ljudi se susreću sa nastupanjem kroz često traumatično odgovaranje na tabli u osnovnoj i srednjoj školi, a zatim kroz seminarske i diplomski rad na fakultetu, nakon čega mogu da prođu godine pre nego što se opet zateknu u situaciji da treba da pričaju. Zato treba da se što više „bacaju“ u situacije gde vežbaju da se izraze.

Koji je tvoj nakraći savet za kvalitetan javni nastup?

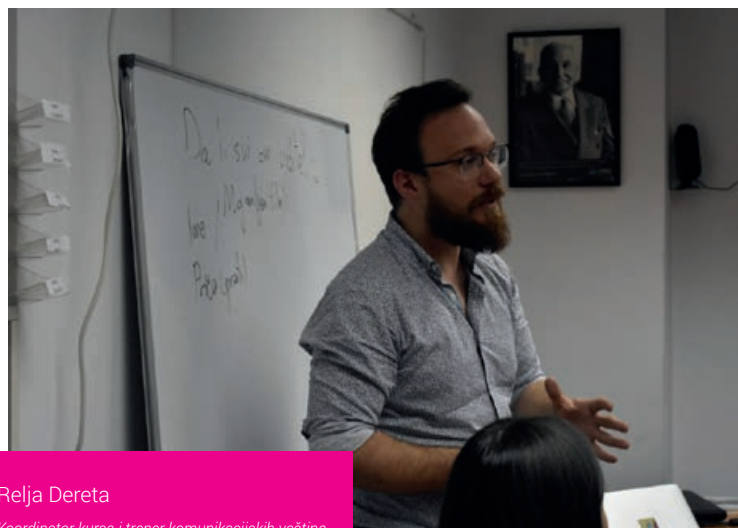
Postoje brojne dobre vežbe i saveti na internetu i u knjigama kako da radite na svom nastupu, ali sve je to džaba ako ne vežbate. Svima je očigledno da moramo recimo da redovno fizički vežbamo da bismo bili u formi, ali kod javnog nastupa i srodnih veština postoji iluzija da je dovoljno pročitati savet da bi se usvojio – ne, mora da se vežba!

Zato, ne držite misli samo u glavi. Vežbajte naglas, snimajte se, analizirajte snimak sebe, primetite šta je dobro, a šta je moglo da bude bolje. Dajte sebi sugestiju za naredni krug vežbanja (napravi pauze u govoru, završavaj rečenice, koristi

više ruke, probaj u duplo manje vremena da kažeš suštinu...) i – ponavljajte mnogo puta!

Kako dobra veština prezentovanja utiče na karijerni uspeh?

Za napredak u karijeri moramo da gradimo ne samo svoju suštinu, već i formu kroz koju je izražavamo. Ne možemo da čekamo da neko sa strane otkriva šta sve imamo da ponudimo. Ono što je divno kod rada na svojim komunikacijskim veštinama jeste da kroz vežbanje te forme, mi često i uočavamo kako treba dalje da razvijamo svoju suštinu.

Relja Dereta

Koordinator kursa i trener komunikacijskih veština

Značaj učenja tehnika istraživanja

Nikola Jović, *Koordinator kursa*

Koja je važnost istraživanja javnog mnjenja?

Istraživanja javnog mnjenja prvenstveno treba shvatiti kao lek protiv asimetrije informacija na relaciji politički akteri - građani. Bez obzira na sva saznanja ograničenja, kombinacija kvantitativnih i kvalitativnih tehnika istraživanja omogućuje najpouzdaniji uvid u ono što političke aktere najviše zanima, a to je odgovor na pitanje: Šta građani misle/osećaju o... (stranci XY, kandidatu XY, legalizaciji marihuane, ulasku Srbiju u EU)? Dakle, istraživanja javnog mnjenja pomažu u različitim fazama političkog procesa, od kreiranja politika, preko formulisanja strateške komunikacije do implementacije i donošenja odluka. Naravno, važno je reći da uspeh određene političke platforme ne zavisi od posedovanja "sirovih" podataka, već od kreativno-analičkog pretvaranja istih u aplikativne političke uvide.

Koliko su tehnike naučene na kursu Tehnike istraživanja javnog mnjenja primenljive u drugim sferama?

Istraživanja javnog mnjenja su važna za sve one čiji "posao" zavisi od razumevanja preferencija i stavova pojedinaca/grāđana. U tom smislu, fundamentalni set metodoloških znanja primenljiv je u akademskim, političkim i biznis istraživanjima. Psiholozi, sociolozi, politikolozi i drugi "društvenjaci" formulišu, testiraju i potvrđuju/odbacuju svoje naučne pretpostavke empirijskom validacijom putem istraživanja. Biznis svet je verovatno najveći korisnik istraživanja s obzirom na to da ona služe za testiranje proizvoda, evaluaciju usluga, stratešku komunikaciju i mnoge druge potrebe koje podrazumevaju otkrivanje preferencija postojećih/potencijalnih korisnika.

Koliko je značajno znati ove tehnike u Srbiji, gde se greši u praksi, šta treba unaprediti?

Jedan od krovnih problema naše obrazovne kulture je podsticanje učenika na poslušnost i saglasnost, umesto na kritičko propitivanje i dovođenje u pitanje. Ove dve vrline, usvojene kao koncept razumevanja društva i relacija u njemu, veoma su važne za istraživačku profesiju. Da biste na pravi način ispitivali društvo i njegove principe, morate da budete otvoreni i spremni da sami propitujete društvene obrasce i svoju ulogu u njima. Takođe, način na koji se u obrazovnom sistemu "društvenjacima" predaje matematika dovodi do stvaranja averzije, straha i, posledično, visokog stepena numeričke nepismenosti. Ovaj deo problema posebnost je važan kada govorimo o kvantitativnim istraživanjima.

Nikola Jović

Docent na Fakultetu političkih nauka

Kada je reč o agencijama za istraživanje javnog mnjenja i njihovim sektorima za politička istraživanja, najvažnija stvar koju bi trebalo unaprediti jeste profesionalnost i nezavisnost u odnosu na političke aktere koji naručuju istraživanja. Čini se da mnoge agencije obavljaju istraživanja na način koji je primereniji PR kampanjama, nego nezavisnim i neutralnim istraživanjima.

Obrazovanje slobodnog čoveka

Goran S. Milovanović, *Predavač na programu*

Zašto nam je potreban jedan nastavni program, van okvira i ograničenja akademske zajednice (a ipak povezan sa njom i poštujući njene standarde), kao što je naša Akademija liberalne politike (ALP), čiju desetegošnjicu smo pozvani da obeležimo? Na ALP-u su se, prethodnih deset godina, prožimale teorijske teme društvenih (pa i prirodnih, kroz predavanja Dr Milana M. Čirkovića o filozofiji rizika) nauka, nastava neposrednih veština (u istraživačkim postupcima i veštinama javnog nastupa, pre svega), mini-kursevi analitike podataka, ali i razgovori o umetnosti filma i književnosti. Ko bi, i zašto, bio motivisan, da svoj – budimo iskreni, danas poprilično shematizovan – put do nekog akademskog zvanja oteža ulaganjem ne malo vremena i truda da završi i jedan ovakav nastavni program? A opet, toliko ih je bilo motivisano da nam se pridruže u radu na ALP u prethodnim godinama.

Poći ću od ličnog iskustva, ne zaboravljajući da je lično iskustvo sve: jer ogromna je razlika, naime, između “nešto znati” ili “o nečemu znati”, i znati to nešto uraditi – a samo neposredno iskustvo vodi čoveka ka potonjoj, verujem vrhunskoj, formi znanja. Ako se čini da je to “znati nešto uraditi” primenjivo samo na veštine – greši se naveliko, i to će vam potvrditi svako ko je zapošljavao i uvodio u posao mlade koleginice i kolege posle višegodišnjeg visokog obrazovanja i sa sve samim devetkama i desetcama sa studija. Nema osobe koja je prošla to iskustvo, a koja sa mnom nije podelila dobro poznatu istinu: ni posle najboljih škola, ni najviših stečenih priznanja, najmanje prvih šest meseci do godinu dana nečijeg radnog iskustva nije profitabilno ni

za preduzetnika ni za njegovog zaposlenog. Jer, još se uči: transfer znanja stečenog iz udžbenika i prateće literature, sa najčešće sasvim malo prakse koju akademski programi (posebno u društvenim naukama) mogu sebi da priušte, je proces dugotrajan i mukotrpan. Prečesto taj proces vodi u postavljanje pitanja samih diplomaca i postdiplomaca o tome šta su, i zašto, uopšte tih nekoliko godina na fakultetima marljivo učili. Prečesto smo svedoci činjenice da oni koji izaberu akademske pozive ostaju sa svojim znanjem zaključani u svetu naučne periodike i diskursu naučnih konferencija, na koje tržište gleda – ako uopšte gleda – jednim skoro nezainteresovanim pogledom, dok njihove kolege koje izađu na tržište kao da sa godinama iskustva zaboravljaju na temelje koje je akademija trebalo da obezbedi. Ove reči nisu kritika ni jednog (univerziteta) ni drugog (tržišta): priroda stvari je jednostavno takva, distanca između realnog sveta i života čije potrebe treba zadovoljiti, s jedne, i njihove formalizacije u akademskim programima, s druge strane, je ogromna.

Imajući iskustvo i akademske karijere naučnika u fundamentalnim istraživanjima i nastavi, i kasnije preduzetnika u oblasti primenjenih nauka i edukacije za tu takvu primenu, volim stvari da predstavim kroz sledeću dihotomiju. Vidim dve fundamentalne vrste motivacije koje su, čini mi se, pretežne kod mladog čoveka: jednu da se svet razume, i drugu da se svet promeni. Čućemo, naravno, razne cinične opaske u vezi obe, ali u čoveku u kome ne nalazimo ili jednu, ili drugu – sigurno nalazimo samo dosadu. Obe su mi dobro poznate, i ako bih kroz

njih hteo nešto da kažem o našoj ALP, rekao bih da je ona pre svega nastavni program za one motivisane da svet menjaju. Tako se, čini mi se najbolje, vidi funkcija jednog nastavnog programa poput ovog, i to objašnjava neprestanu zainteresovanost za učešće na ALP u prethodnih deset godina od njenog osnivanja. To treba da nas raduje, samo saznanje da u našoj zemlji postoje mladi ljudi željni da iskorače iz usko akademskih okvira svojih studija u teritoriju gde se dijalog odvija i sa ekspertima u fundamentalnim disciplinama, i sa ekspertima od iskustva u primeni u neposrednom društvenom i javnom životu: istraživanjima i analizi, kreiranju politika, žurnalistici, donošenju odluka, komunikaciji sa javnošću, pokušajima predviđanja tokova društvenog i političkog života.

Ali ako je pokušaj ALP-a pokušaj da se udovolji potrebni jedne takve vrste, potrebi da se prevaziđe jaz između poznavaoaca i delatnika, izađe na put od onog koji svet donekle razume ka onome koji svet eventualno menja, onda je jasno da je njen sadržaj i metod morao da bude bitno različit od onog koji podrazumevaju standardni kurikulumi visokog obrazovanja. I ono što je možda najbolja stvar kod naše ALP je činjenica da je to bilo osvešćeno od samog početka njenog rada i prvih generacija koje su u njoj uzele učešća. Pozvati studente prava i politikologije, da uzmemo samo primer, u raspravu o potencijalnim efektima biotehnologija kroz diskusiju popularnog naučno-fantastičnog filma je potez karakterističan za naš metod. Pokazati studentima ekonomije i psihologije da njihove nauke referiraju na ljudsko ponašanje na skoro identičan način, pri tom ne zahtevajući od njih razumevanje ma čega složenijeg do srednjoškolske matematike u diskusiji problema racionalnog izbora, je takođe potez karakterističan za naš metod. Pozvati učesnike programa da tokom diskusije problema globalnih katastrofičkih rizika misle u terminima kontra-faktualnih sudova – diskutujući moguće istorije događaja za koje danas znamo da su imale samo jedan nama poznat ishod – i iz toga izvlačiti zaključke o tome kako sada misliti i pripremati se za ono što može da nam se dogodi sutra, zaobilazeći verovatno nerešiv problem predikcije, je potez karakterističan za naš metod. Oni koji su se trudili da program ALP stvore i

unaprede kroz godine su neprestano, rekao bih, imali na umu upravo to, kako usmeriti mišljenje i znanje tih sjajnih mladih ljudi koje su upoznavali u slušaonici LIBEK-a ka tome da sa pojmova i reči pređu u planove i delatnost.

Najteže je školovati slobodnog čoveka; video sam (na moje najveće zadovoljstvo) mnoge koji su odustali. Na ALP-u se zato nismo trudili da znanje prenosimo, već smo se trudili da od znanja polazeći pozovemo u debatu, osporavanje, kritiku. Ne jedan predavač na ALP-u mora da je bio u stanju da istrpi protivljenje i neslaganje sa onime što govori; svi oni koji su iz toga izašli zadovoljniji nego što su u slušaonici ušli da predaju su zapravo oni koji čine samu suštinu ove škole. Oni koje ne možete demantovati u kabinetu ili slušaonici su, izvesno, prvi koje će demantovati život sam kada ih iz kabineta ili slušaonice izvedete u firme ili na ulice (dovoljno je i da ih pošaljete na pijacu) da upoznaju realnost društvenog procesa uspostavljanja vrednosti. Tu aroganciju da proces obrazovanja bude jednosmeran na ALP-u nika da sebi nismo dopuštali. Na stranu što ona sa sobom nosi opasnost stvaranja neke vrste društvenih fosila uljuljkanih u jedno sigurno, nekritičko znanje – poput onih decenija socijalističke Jugoslavije koje su naše sugrađane koštale onoliko teških posledica – već i što je u pravom smislu te reči neukusno slobodnog čoveka obrazovati pokušajem da mu se jedna večna istina sipa u glavu. Obrazovanje onih koji treba da menjaju stvari je po prirodi, uveren sam, sasvim drugačije. Mi smo se u prethodnih deset godina na ALP-u trudili da otkrijemo tu prirodu; deset generacija studenata je sada pored nas, i najbolje je poslušati njih o tome koliko smo u tom pokušaju bili uspešni.

Goran S. Milovanović

Psiholog i data naučnik

Značaj proučavanja populizma

Ilija Vojnović, *Predavač na programu*

Ovogodišnji Bledski strateški forum. Panel lidera. Prvo pitanje moderatora – “Šta je za vas politika?” Nezgrapni odgovori zvaničnika EU okreću se oko ideja „nesebičnog davanja i služenja ljudima uz poštovanje prava i snage institucija”. Ovu birokratsku simfoniju na ivici falša preki-da preplanuli mađarski lider Viktor Orban opaskom da je politika „pripremanje nacije za budućnost”. Nema ni osvrta na principe, demokratsku arhitekturu, poštovanje različitih interesa, a posebno nema institucija. Politika sam ja, nacija i izazovna budućnost u koju je sigurno, uprkos svemu, preplanulim čelom, vodim.

Bledska minijatura je dosta verno oslikala genezu globalnog populističkog talasa kao reakcije na otuđenost birokrati-zovanih elita i neadekvatnog institucionalnog odgovora na gomilajuće izazove i onoga što se sada već uveliko naziva „krizom demokratije”.

Populizam i njegove neretko skupe posledice nisu novi u politici. Kada je u izbornoj kampanji početkom 90ih u Turskoj, tada kao opozicija, Sulejman Demirel proizvođačima duvana rekao da im „nudi 5000 lira više od najviše ponude koje će im druge partije dati, kolike god one bile”, verovatno nije mnogo razmišljao o tome da će kao budući premijer taj račun bez

krčmara zaista morati da plaća budžetskim novcem, ali i spaljivanjem tona duvana koji se zbog ogromnih subvencija nepotrebno našao u ponudi.

Međutim, savremeni populistički talas je tolikom brzinom doneo rastuću plejadu autoritarnih demagoga, da i sam pokušaj razlikovanja političkih partija i pokreta na „populističke” i „nepopulističke” polako postaje besmislen i zamenjen adekvatnijom klasifikacijom na manje i više populističke aktere.

Nekoliko faktora je uticalo na eksponencijalan rast populističkih grupa i politika. Pre svega ogromne tehnološke promene uslovljene globalizmom i masovne migracije dovele su do porasta ekonomske neizvesnosti i realnog straha od budućnosti za veliki broj ljudi u zemljama najviše pogođenim ovim turbulencijama. Takođe, drastična promena prirode medija i uticaj novih digitalnih platformi i smart tehnologija, uslovili su neophodnost da se efikasnije, brže i zapaljivije komunicira. Ovo za posledicu ima sve veći broj političkih odluka koje se podređuju novim komunikacijskim strategijama, što je potpuni preokret u odnosu na tradicionalnu političku postavku u demokratskim sistemima u kojima bi komunikacija trebalo da se formira na osnovu politike ideja i stavi joj se u službu. Do-

nald Tramp, kao jedan od najupečatljivijih predstavnika populističkog kruga, uspeo je da izgradi svoj mandat na kratkim, direktnim tvitovima koji su za njegovu administraciju ubrzo po preuzimanju Bele kuće postali strateška okosnica i faktor ujedinjenja velike podrške koju je imao.

Ideološki, populizam leve i desnice ne mogu se razlikovati u suštinskom, već samo u estetskom smislu. Dok je levi populizam usmeren na uspostavljanje „društvene pravde“ i na borbu za „malog čoveka“ kroz pravednu redistribuciju, onaj desni se pre svega bori za promociju „pravog, nepatvorenog nacionalnog bića“. Međutim, ono što je suština i kod jedne i druge verzije jeste da su oba populizma direktno okrenuta protiv određenih elita koje iz različitih interesa ne dozvoljavaju ostvarivanje „pravednog, egalitarnog društva“ ili izgradnju „izvorne, nacionalne čistoće“. Pa tako, bili u opoziciji ili na vlasti, savremeni populist, predvođeni snažnim i preduzimljivim autoritarcima, postavljaju se kao anti-elitni, anti-sistemski pokreti. U njihovom pohodu ništa ne može da stoji na putu „volje naroda“ i „pravde“, pa ni demokratska pravila, procedure, ni institucije. Zbog toga su populistički pokreti u svojoj srži antidemokratski i neminovno vode ka autoritarizmu, pa i tiraniji.

Izučavanje savremenog populizma i njegovih različitih oblika izuzetno je važan korak u razumevanju, a konačno i potencijalnom menjanju ovog opasnog trenda. LIBEKova Akademija liberalne politike i posebno kurs „Pop folk“ već godinama polaznicima nude solidnu teorijsku bazu, ali i praktična iskustva i studije slučaja različitih primera i oblika savremenog populizma. Ovo vredno znanje je preduslov za promenu percepcije populizma kao prolazne političke taktike u njegovo shvatanje kao dominantnog društveno-političkog obrasca koji fundamentalno menja odnose između pojedinca i države i društva.

Atinjani su od samog početka razumeli da demokratija u svojoj srži sadrži i potencijalno seme sopstvenog uništenja – slobodan izbor. Odgovor na ovu savršenu nesavršenost bio je i ostao u izgradnji i nadgradnji sistema vrednosti, principa, procesa i institucija. Garant slobode je neupitan, ali novi i nadozlažeći izazovi globalne krize demokratije zahtevaju stalna promišljanja, prilagođavanja i pre svega, volju za učenjem.

Ilija Vojnović

Međunarodni republikanski institut (IRI)

Važnost mentorstva na Akademiji

Razgovor sa Natašom Filipović, direktorkom kompanije Ovation BBDO

Zašto misliš da je mentorstvo na Akademiji posebno važno za naše polaznike?

Za mene je mentorstvo na Akademiji uvek bilo posebno iskustvo, jer se srećem sa ambicioznim i pametnim mladim ljudima. Za polaznike je mentorstvo prilika da se u neformalnom i direktnom kontaktu sa iskusnim tržišnim profesionalcima i intelektualcima upoznaju i otkriju sve one aspekte fenomena ili stvarnosti za koje su zainteresovani. U susretu ova dva sveta dešavaju se razmene i međuticajci koji su blagotvorni i veoma često stvaraju duboku mrežu kontakata među ljudima na ovim prostorima. Ljudima koji imaju ambiciju da svojim delanjem ostave trag u društvu i na prostoru u kome žive. Mentorstvo je u stvari način ili sredstvo da premrežimo međugeneracijske prostore i učinimo ih razumljivim i komunikativnim.

Šta su tvoja pozitivna iskustva kao mentorke u sklopu programa?

Moja iskustva su izuzetno dragocena – imala sam priliku da upoznam izuzetne mlade ljude, da provedemo vreme u razgovorima i konsultacijama. Da učimo jedni od drugih i pomažemo jedni drugima kada je potrebno. Ja sam mnogo saznala od mojih „mentija“, upoznala generacije koje dolaze, njihove specifičnosti, probleme sa kojima se suočavaju, dileme koje imaju i viđenje sveta oko nas. Najpozitivniji rezultat je da se danas ne libim da im se obratim za pomoć ili mišljenje kad mi zatreba. Nadam se da je osećaj sličan i sa njihove strane.

Kakva je inače kultura mentorstva u Srbiji? Šta bi posebno trebalo unaprediti?

Mi dosta stvari učimo pomalo i u hodu jer na ovim prostorima u akademskim i edukativnim programima imamo prilično veliki diskontinuitet u praktikovanju teorije. Kultura mentorstva podrazumeva da i mentori rade na sebi, na odnosu i na očekivanjima. Ovo je posebno važno, jer ultimativni cilj mentorisanja ne treba da bude indoktrinacija, već razvoj talenta i njegovo profilisanje, te asistiranje u razvoju veština. Ako uspemo da pomognemo profesionalni razvoj ALP-ovaca, uspele smo kao mentori.

Nataša Filipović
Direktorka kompanije Ovation BBDO

Alumni anketa i izjave alumnista

Katarina Brajković - Libek, *menadžerka za komunikaciju*

U septembru 2020. uradili smo istraživanje kako bismo saznali kako je i koliko učešće na Akademiji liberalne politike uticalo na razvojni put naših alumnista.

Istraživanje je obuhvatilo prvih osam generacija polaznika i dobili smo odgovore od 63 polaznika (47%).

Preko 90% ispitanika izjavilo je da im je Akademija pomogla u boljem razumevanju političkih, ekonomskih i društvenih događanja, kao i da postanu aktivniji kao građani.

Kada govorimo o karijernom razvoju, 89,58% ispitanih alumnista smatra da im je ovaj program pomogao da budu bolji studenti, dok je 57,45% polaznika reklo da im je ovaj program pomogao da pronađu praksu.

Većina ispitanih polaznika trenutno radi u privatnom sektoru, dok su pripadnici druge najveće grupe još uvek studenti.

U samom istraživanju alumniste smo pitali i da ocene komunikaciju Libeka sa njima, kao i da nam daju sugestije kako bismo mogli da je poboljšamo. Ono što su polaznici najčešće isticali jeste da je potrebno više formalnih alumni događaja kao što su paneli, diskusije, debate i predavanja za alumniste. Polaznici su takođe izjavili da bi bilo dobro uključiti više alumnista kao nove predavače na Akademiji, ali da bi trebalo organizovati okupljanja starijih alumnista sa novima generacijama.

Ono što bismo mi izdvojili kao posebnu vrednost programa je to što je poznat kod poslodavaca u različitim sferama u Srbiji pa nam se redovno obraćaju za preporuku mladih profesionalaca iz naše alumni baze.

Svoja iskustva sa Akademije liberalne politike podelili su i neki od naših najuspešnijih alumnista:

Akademija liberalne politike je jedna od važnijih odluka koje sam donela kada je reč o pohađanju programa neformalnog obrazovanja. Akademija mi je pružila priliku da diskutujem o filozofskim konceptima, ali i o vrlo praktičnim fenomenima, i upravo takvi razgovori su mi pomogli da tokom studija bolje razumem svoje profesionalne težnje i da se osetim ohrabrenom da ih sledim. – **Anica Petrović, dobitnica Fulbrajt stipendije za studije u SAD-u**

Anica Petrović

Akademija liberalne politike je imala presudan značaj za moj društveni angažman i karijerni razvoj. To je bilo okruženje koje je dodatno podstaklo moju radoznalost i pomoglo mi da definišem interesovanja. Okruženost ljudima koji su posvećeni menjanju sebe i sveta oko sebe me je inspirisala da se angažujem u kampanji koja za cilj ima pristup lekovima za multiplu sklerozu u Srbiji. Sa druge strane, podsticanje intelektualne radoznalosti mi je bilo od značaja na radnom mestu u marketinškoj agenciji. Akademija je sa svim svojim kvalitetima na kraju definitivno uticala i na postizanje mog najvećeg uspeha do sada: dobijanje Chevening stipendije britanske Vlade i ponude za studiranje na Londonskoj školi ekonomije i političkih nauka (LSE). – **Aleksandar Ninkov, student LSE-a**

Aleksandar Ninkov

Akademija liberalne politike je savršeni uvod u bavljenje društvenim svetom. ALP je u toj meri uticao na moja interesovanja da sam tokom programa shvatio da želim da nastavim da se bavim izučavanjem politike i upišem studije na Fakultetu političkih nauka. ALP je bio savršena odskočna daska, i šest godina kasnije se i dalje bavim temama iz ovih oblasti. –

Đorđe Mančev, Predsednik i suosnivač *The Berlin Center for Individualist Thought*

Đorđe Mančev

